

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2019 m. sausio 11 d.

Nr. 2 (1312)

LPKTS knygų kalėdos

Per Lietuvą jau aštuntą kartą keliamo Prezidentės Dalios Grybauskaitės inicijuota akcija „Knygų Kalėdos“.

Ijā jau antrus metus įsijungia ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga. Praėjusiais metais dalyvavo kalinėje knygų mugėje Vilniuje (karininkų ramovėje) ir Kaune (Kauno įgulos karininkų ramovėje). Kalėdinės knygų mugės rengia Lietuvos mažų ir vidutinių leidėjų asociacija. Jų metu LPKTS padovanajo nemažai knygų Punsko, Kaliningrado (Karaliaučiaus) lietuvių bendruomenėms, mokyklėms. Palydint 2018-uosius, LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė kartu su LPKTS Kauno filialo pirmininku, Šančių seniūnijos seniūnaičiu Vladu Sungaila aplankė Kauno Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos Šančių padalinį. Atnaujintai po renovacijos vienai seniausių Kauno miesto viešųjų bibliotekų padovanota LPKTS leidinių – viena serija „Laisvės kovų archyvo“, Stanis-

lovo Abromavičiaus knygų „Tremties vaikai“, „Vaikystė Sibiro toliuose“. Kalėdinę kraitę suruošė ir LPKTS Kauko filialas.

Įteikiant dovanas, Rasa Duobaitė-Bumbulienė papasakojo apie LPKTS, pažymėjusios iškūrimo 30-metį, veiklą, apie leidžiamas knygas, bylojančias sudėtingus lietuvių laisvės kovų metus, sovietines represijas, partizaninį karą. „Tokiu knygų patriotine tema bibliotekoje negausu, tad skaitytojams, besidomintiems istorine tematika, didžiųjų tremčių istorija, bus ką paskaitytis“, – dékodama už dovanas kalbėjo padalinio vedėja Aušra Kalčytė.

Lankantis bibliotekoje, susipažinta su Manto Mikulevičiaus fotografijų paroda „Vienas kelias, vienas likimas, vienas gyvenimas“, ekspozicija, skirta bibliotekos istorijai, bei kitomis veikiančiomis parodomis, aptartos bendradarbiavimo galimybės.

Parengė Dalia POŠKIENĖ
Nuotrauka autorės

LPKTS Kauno filialo pirmininkas Vladas Sungaila ir LPKRS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė įteikia knygų Kauno Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos Šančių padaliniai

Konferencija monsinjorui Jonui Balčiūnui atminti

Gruodžio 15-osios rytą Panevėžio Kristaus Karaliaus katedra buvo pilna žmonių. Daug jų čia atėjo pasimelsti už monsinjoro Jono Balčiūno, buvusio Pasvalio dekanu, vėlė, minint jo dešimtasių mirties metines. Kartu meldėmės už nelegalios jaunimo organizacijos „Atžalynas“ narius.

Po šv. Mišių į Šv. Juozapo globos namų salę susirinko Pasvalio ir Panevėžio Katalikių moterų draugijos narės, atėjo universiteto TAU dvasinio tobulėjimo fakulteto klausytojai, Panevėžio LPKTS filialo nariai. Renginį pradėjo Pasvalio KMD pirmininkė Vlada Čirvinskienė. Ji pristatė vaizdo montażą „Monsinjoras J. Balčiūnas“.

Kunigas J. Balčiūnas gimė Pasvalyje 1927 metų lapkričio 6 dieną. 1945 metais įstojo į Kauno kunigų seminarą. 1949 metais Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas išventino jį į kunigus. Pirmojo tikaro parapija buvo Pasvalyje. Po metų perkeltas į Linkuvą, vėliau – į Panevėžį. Panevėžyje veikusi pogrindinė tautinė religinė moksleivių organizacija „Atžalynas“ jauną vikarą pakvietė būti jų dvasios vadovu. Viščiukas garbingai vykdė jam patikėtą darbą. Labai rūpinosi jaunimo moraliniu, tautiniu švietimu. Skiepijo jaunimui kilnius tikslus, ugdė patriotizmą.

Už patriotinę veiklą su jaunimu 1954 metais kunigas Jonas Balčiūnas nuteistas 10 metų katorgos. Tai buvo jo pasiaukojimo kelias už Lietuvos laisvę. Lageryje jis tapo misionieriumi, iš vokiečių kalbos išvertė „Jėzaus širdis

ir kunigystė“, „Gyvenimo problemos sprendimas“, parašė poemas „Šventajam Kazimierui“, „Prisiminimų mozaika“, „Šviesa tamsoje“. Iš Mordovijos lagerių į Lietuvą sugrįžo 1965 metais. Sielovadinių darbą dirbo Salake, Alančioje, Pasvalyje. Mirė 2008 metų gegužės 2 dieną, palaidotas Pasvalio bažnyčios šventoriuje. Monsinjoras J. Balčiūnas vadovavosi jaunystėje išgirstais patarimais: „Ne viską priimti, bet visą suprasti. Ne viską pateisinti, bet viską atleisti. Visame kame stengtis surasti glūdinčią tiesos dalelę. Nešk sieloms ne savo, o Dievo žodį. Apimk visus. Be išimties. Padaryk juos nors truputį geresnius. Ne visada ir ne visur seksis. Tu rėk kantrybės“ (Psl. 16).

Literatūrinę kompoziciją iš monsinjoro knygos prisiminimų mozaika atliko Pasvalio neigaliųjų centro „Puriena“ moterys. Soc. mokslų daktarė A. Kačerauskienė pasakojo apie organizacijos „Atžalynas“ iškūrimą ir veiklą.

1950 metų kovo 10 dieną trys 8 klasės mokinės: Stasė, Ramunė ir Audronė, iškilmingai prisiekė kovoti už Lietuvos laisvę. „Tuo, ką darėme, tvirtai tikėjome – nupieštomis trispalvėmis ir parašytais žodžiais pažadinsime tautą siekti laisvės. Galbūt šiandien tai atrodo graudžiai vaikiška istorija. Susikauti su drakonu – įveikti galingą sovietų sistemą! Tačiau mums tai buvo svarbus gyvenimo žingsnis ir pirmas tvirto pagrindo akmuo. Akimirkos, palikusios neįsdildomus pėdsakus sieloje. Metai, verti ištisų dešimtmečių“, – rašo Audronė.

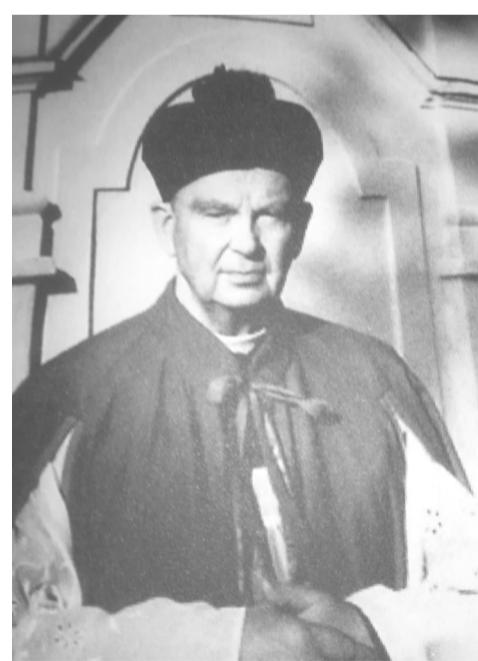
Mergaitės rašė, piešė, karpė ir skleidė Panevėžyje lapelius, kviečiančius kovoti su okupantu. Tuos lapelius platinio nuėjė į turę. Kišdavo slapčia į kaimiečių krepšius, šalia vištų ir viščiukų, parduotuvėse mesdavo į puodus, mokykloje kišdavo į kišenes moksleiviams ir mokytojams.

Vadovaujant J. Balčiūnui, organizacija tapo „Laisvės kovūnais“. Išaugo narių skaičius. Jaunimas augo dvasiskai, skaitė geras knygas, kurias parūpindavo kunigas. Pagrindiniai knygnešiai tapo Dargyras Dailydėnas ir D. Samaitė. 1954 metų rugpjūtį per dvi dienas areštuoti visi organizacijos narės. Namuose atliktos kratos. A. Šapo-

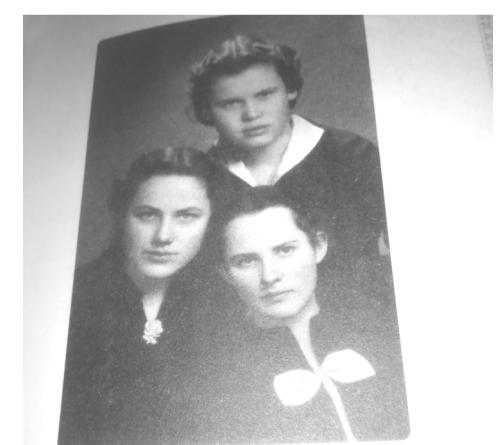
kos „Lietuvos istorija“ tapo pačiu balsiu nusikaltimo įrankiu. Kunigas J. Balčiūnas teisme kartojo: „Kaltas tik aš vienas“. Nuteistas 10 metų nelaisvės. D. Dailydėnas – ketveriems metams. Mergaitės paleistos, bet visą gyvenimą jautė KGB nagus, neleidžiančius lipti karjeros laipteliais, mokytis norimoje aukštotojoje mokykloje. Apie organizacijos narėlių likimus pasakojo LPKTS Panevėžio filialo narė Vlada Poviliūnienė.

Prisiminimais apie Panevėžio bažnyčios padėti 1954 metais dalijosi J. Antanavičius. Atsiminimais apie mons. J. Balčiūną dalijosi jo giminaičiai Ramunė Baublienė ir Rimvaldas Baublys.

Vlada POVILIŪNINĖ

Monsinjoras Jonas Balčiūnas

Tautinės religinės organizacijos „Atžalynas“ įkūrėjos. Iš kairės – Ramunė Dilkaitė, Audronė Zavadskytė, viršuje – Stasė Miškinytė. 1956 m.

Tautinės religinės organizacijos „Atžalynas“ įkūrėjos: R. Dilkaitė, A. Zavadskytė, S. Miškinytė, 1956 metais

„Brexit“. Kas tai yra?

Europos Sąjunga paskelbė 585 puslapių „Brexit“ susitarimo projektą, turintį užtikrinti sklandų Didžiosios Britanijos (DB) išstojimą iš ES. Lapkričio 25 dieną per ES viršunių susitikimą „Brexit“ sutartis, suderinta su DB, turėjo būti pasirašyta. Bet sutarties projekto nepalaikė premierė Theresa May kabineto nariai. Keletas jų net atsistatydino. Nepatenkinta Šotija nori, kad jai būtų leista likti bendrojoje rinkoje ir muitų sąjungoje. T. May vis tiek sutartį pristatė parlamentui, kur jo tvirtinimas, kelis kartus atidėtas, turėtu vykti sausio viduryje. Taigi lieka neaiškus jo likimas.

ES nori apsidrausti nuo nemaloninių atsitiktinumų. Todėl yra įvedamas apdraudžiamasis mechanizmas. DB liks ES muitų sąjungoje, kol bus sudaryta nauja prekybos sutartis, kad būtų išvengta patikrų Airijos ir Šiaurės Airijos pasienyje.

Per pereinamąjį laikotarpį iki 2021 metų DB bus taikoma ES teisė, ji toliau dalyvaus ES muitų sąjungoje ir bendrojoje rinkoje. Taip DB išlaikys prieigą prie kitų 27 ES valstybių rinkų. Bet priivalės gerbtis laisvo prekių, kapitalo ir darbo jėgos judėjimo taisykles. Londonas praras teisę balsuoti dėl bet kurių sprendimų, priimamų 27 Bendrijos narių, Europos Komisijos ar Europos Parlamento. Šios nuostatos labai nepatinka daugeliui DB vyriausybės ir parlamento narių. Jie reikalauja persiderėti, bet ES nesutinka. Dėl to gresia DB išėjimas iš Bendrijos be jokio susitarimo, arba naujas referendumas.

Piliečių teisės bus užtikrinamos. Trys milijonai ES piliečių, gyvenančių DB, ir milijonas britų, gyvenančių Bendrijos šalyse, bei jų šeimų nariai galės gyventi, dirbtis ir studijuoti tokiomis pat sąlygomis kaip ir dabar. Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos jie naudosis sveikatos priežiūra, gaus pensijas ir kitas socialinės apsaugos paslaugas.

„Brexit“ turės savo sąskaitą, kuri sieks 44 milijardus eurų. Tai nemaža suma net ir Britanijai. Ji derybose stengesi tą sumą sumažinti, bet ES nenusileido.

Esama ir kitų neišsprėstų problemų.

Pirmiausia Gibraltaras. Problemą turėtų spręsti Ispanija ir DB bendradarbiaudamos piliečių teisių, galimos kontrabandos, policijos bei muitinės klausimais. Kita problema – britų karinės bazės Kipre. Reikia užtikrinti kipriečių, gyvenančių ir dirbančių britų bazėse, teises. Jiems turėtų būti taikoma ES teisė.

Žinomas britų žurnalistas Edwardas Lukasas mano, kad „Brexit“ svarbus ne vien britams, bet ir šalims, juntančioms Rusijos ir Kinijos spaudių, ypač regione tarp Baltijos ir Juodosios jūrų. Visoms joms reikalinga patikima, palanki ir stipri DB. 2016 metais T. May paskelbė, kad „Brexit“ reiškia „Brexit“ (lietuviškai tai galėtų reikšti išstrūkimą, pasišalinimą), bet niekas nežinojo ir dabar nežino, ką ji turėjo galvoje. Pastangos iš naujo derėti tikriausiai bus bergdžios. Galimas antras referendumas, nauji visuotiniai rinkimai arba premjerės atstatydimas. Visa tai gali nuvesti į dar didesnį susiskaldymą ir sumaištį. Didžioji Britanija reikalinga Europai ir demokratiniams pasaulyiui. Londonas yra pagrindinis Europos finansų centras, vienims reikalingas, ypač kovojuant su nešvariais pinigais arba su organizuotu nusikalstamumu. Jie turi reikiamų specialistų. Britai pasižymi pavydėtinu dydžiu, turto ir galios deriniu. Jie turi atominių ginklų ir galingą laivyną. Skaudu prarasti tokį gerą draugą, jei kilęs sąmygis DB susilpnins.

E. Lukaso manymu, ES „strateginės autonomijos“ troškimas – oficiali Bendrijos užsienio politikos dalis nuo 2016 metų – atrodo ne kaip. JAV sustiekia Europai branduolinį skėtį, Didžiausia dalimi apmoka NATO išlaidų sąskaitas. JAV tenka pasaulinės lyderystės ir rūpesčių dėl Kinijos bei terorizmo našta. Tačiau Europa neskuba didinti NATO finansavimo iki 2 proc. ir piktais purkšttauja. ES piktinasi D. Trumpo politika Irano atžvilgiu. ES nori perimti iš JAV kai kurias pasaulio lyderystės sritis, nesilaiko JAV paskelbtų sankcijų Iranui. Dėl to tik didėja nesugebėjimas veikti, o ne savarankiškumas. „Brexit“ atitraukia visą Eu-

ropos dėmesį. Prancūzijos ir Vokietijos ašis suaižėjo. Daugelis Europos Valstybių turi silpnas vyriausybes. Viša tai atveria duris didėti Rusijos ir Kinijos įtakai. Tokia padėtis nuvilia visus, iškaitant JAV, daug metų raginusias Europą daugiau prisidėti prie NATO stiprinimo. Vietoje to Europa siūlo tuščias kalbas apie autonomiją arba „Europos armiją“, grasinančią silpninti NATO. (Iš tikrujų atrodo D. Trumpui reikia geležinės kantrybės.)

Iš ko kyla ES vidaus įtampos? Politikos filosofas Alvydas Jokubaitis, kalbėdamas Rytų konferencijos centro metinėje užsienio politikos konferencijoje, samprotauja – atrodo, kad didiesiems ES veikėjams aptemo protas. Didžiausia ES problema yra tai, kad norma tuo pat metu ir lygibės, ir išskirtinumo. ES neišsprendė tų problemų, kurių neišsprendė ir tautinė valstybė. Tautinė valstybė susideda iš dviejų elementų – politikos ir kultūros. Politika gali būti kosmopolitinė, bet kultūros yra skirtinės. Ir kyla problemų su jų sunderinimu. Nors sakome, kad mes visi esame lygūs, bet esame karu ir skirtinės, o tai reiškia, kad esame nelygūs.

A. Merkel pareiškė – pabėgėliai, prašom į Vokietiją. Mes visi lygūs. (Ir kas iš to išėjo?) Kitos ES valstybės sako: mes esame kitokie, mes turime kitokių supratimą. Ir šiuo momentu ši problema nėra išspresta. A. Jokubaitis sukritikavo Prancūzijos prezidento Emanuelio Makrono pasakymą, kad nacionalizmas nėra patriotizmas. Realybė parodė ką kitą, prancūzai į geltonų liemenių protestus ėjo ne su ES, o su Prancūzijos vėliavomis. A. Jokubaitiui atrodo, kad „Brexit“ tikrovė yra kitokia, kad nacionalizmu fanatizmą pradeda keisti eurofanatizmas. Pradėta nematyti tikrovės. Didieji ES veikėjai šioje situacijoje elgiasi labai pavojingai, jie nemato realios padėties, o jų sprendimai gali paliesti ir Lietuvą. Nematomą naują tikrovę, kas darosi visose valstybėse. Vis kartojamas žodis „populizmas“. Lietuvių nacionalinis sajūdis atsirado kaip populistinis, nes *populus* reiškia liaudis. Reikia masty-

ti, matyti reiškinius, o visi taip aptingę – toks tipiškas ES aptingimas: o tikrovė jau yra kita. Jis sukritikavo ir ES kariuomenės idėją. Esą ES pati savęs nebesuprantą. Kas jiyra ir už ką yra gavusi Nobelio taikos premiją.

Kiti politologai „Delfi“ svarsto apie svarbiausius 2018 metų Lietuvos užsienio politikos įvykius. Pagal Ramūną Vilpišauską, „Brexit“ yra svarbiausias metų įvykis. Svarbus ne vien dėl pasekmėj Lietuvos piliečių, gyvenančių DB, teisėms ar ES biudžetui, bet ir kaip vienas iš ES fragmentacijos veiksniių. Likusios 27 valstybės kol kas išlaiko vienybę derantis dėl „Brexit“, bet ar bus viningos per naujas derybas dėl DB sanktykių su ES ateityje. Vykstančius procesus būtina atidžiai stebeti. Išsaugoti reikėtų tai, kas pasiekta per pussimtį metų, ypač laisvą prekybą ir Šengeno erdvę. Deividas Šlekys mano, kad Lietuva jau dabar turėtų ruoštis visiems galimiems „Brexit“ scenarijams. Skyrybos paliesviska, ypač tarptautinė finansų rinką. Kaip rinkos reaguos, kaip atsilieps finansams, kaip reaguos žmonės, ar pakankas emigrantams, prekybai? Marijus Laurinavičius nuomone, Lietuvių svarbiausios šio proceso geopolitinės pasekmės – Vakarų byrėjimo arba silpnėjimo Rusijos akivaizdoje grėsmė.

Didžioji Britanija, išeidama iš ES, be abejonių patirs nemažų nuostolių ir sumaiščių. Tačiau jų negalima net lyginoti su tuo, ką patyrė Lietuva išsilaisvindama iš SSRS okupacijos pančių. Juk buvo žudomi beginkliai civiliai žmonės, saugoję TV bokštą ir RTV pastatą. Teko kentėti M. Gorbačiovo blokadą. Dvejus metus, kol sovietinė kariuomenė pasitraukė iš Lietuvos, teko gyventi įvairių provokacijų pavojuose. Reikėjo iš naujo sukurti visą valstybės valdymo struktūrą ir pertvarkyti buvusį sovietinį planinį ūki pagal rinkos ekonomikos dėsnius. Po Lietuvos iš SSRS išėjo ir visos kitos sovietinės respublikos. Ir SSRS nėra. Jeigu ES sugebės greitai reformuoti, tai ilgai ir sėkmingai gyvuos. Ačiū Dievui, viso to daryti britams nereikės. Palinkėkime jiems geros kloties.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Iniciuojamos griežtesnės sankcijos Rusijai

Atrodo, ledai pajudėjo. Lietuvos Seimas ir Europos Parlamentas reikalauja griežtesnių sankcijų Rusijai už jos karinę agresiją prieš Ukrainą. Europos Parlamentas jau yra priėmęs rezoliuciją, raginančią įvesti Rusijai griežtas sankcijas už karinę eskalaciją Azovo jūroje. Gruodžio 10 dieną Lietuvos Seimas, siekdamas paremti Ukrainą jos kovoje prieš Rusijos provokacijas ir agresiją Azovo jūroje ir Kerčės sąsiauryje, priėmė rezoliuciją dėl griežtesnių sankcijų Rusijai. Seimas paragino Vakarus iškelti Rusijai konkretius reikalavimus, kurių neįvykdymo atveju būtų įvestos griežtesnės ir veiksmingesnės sankcijos. Už rezoliuciją balsavo 79 Seimo nariai ir du susilaikė.

Seimas „ragina iš esmės keisti Vakarų strategiją Rusijos atžvilgiu“. Siūlo nuo reagavimo į Rusijos išpuolius pereiti prie konkretių veiksmų, kuriuos Rusija privalo atlikti. Rezoliuci-

joje siūloma kelti Rusijai tokius reikalavimus: Kerčės sąsiaurį ir Rusijos okupuotas Ukrainos teritorijas perduoti Jungtinėi Tautai kontrolei, išlaisvinti politinius kalinius Ukrainos piliečius ir karo belaisvius. To nepadarius, „turi būti nedelsiant pritaikytos visapusiškos sankcijos, apimančios Rusijos dujų, naftos ir finansų sektorius, išskaitant ir jos pašalinimą iš SWIFT sistemos“.

Rusija lapkričio 25 dieną Kerčės sąsiauryje užėmė tris ukrainiečių karo laivus ir sulaikė jų igulias. Be to, Kijevas apkaltino rusus varžant laivų judėjimą šiuo sąsiauriu, jungiančiu Azovo ir Juodąją jūras. Maskva tvirtina, kad Ukrainos laivai neteisėtai iplaukė į jos teritorinius vandenis.

TS-LKD frakcija Seime ruošia savo rezoliucijos variantą, kuriame išsamiai išdėsto Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainos karo laivus Kerčės sąsiauryje ir jos kėslus Azovo jūrą pavers-

ti vien Rusijos vidaus jūrą. Rusija įvykdė karinės agresijos aktą, kai Ukrainos karinio laivyno trys laivai, plaukiantys iš Odesos į Ukrainos Azovo jūros uostus, buvo apšaudyti, taranuoti ir nepraleisti pro Kerčės sąsiaurį, ikiems apsisukus ir grįžtant atgal į Odesos uostą, nors jie buvo iš anksto informavę Rusijos tarnybą apie savo maršrutą. Jie buvo Rusijos karinių laivų ir pasienio apsaugos tarnybų laivų bei karinių oropajėgų apšaudyti ir sulaikyti neutraliuose Juodosios jūros vandenye. Buvo sužeisti šeši Ukrainos igulos nariai. 24 igulos nariai buvo neteisėtai suimti, tardomi ir įkalinti.

Rusija jau kurį laiką vykdo Azovo jūros ir Krymo pusiasalio militarizaciją ir savavališką sustiprintą karinių ir civilinių krovinių laivų patikrą arba jų visiškai nepraleidžia.

Alvydas Medalinskas „Lietuvos žiniose“ rašo, kad Azovo jūroje įvykęs incidentas gali tapti nauju etapu Krem-

liaus kare prieš Ukrainą ir Vakarų pasaulio susidūrimę su agresyvėjančia Rusija. Šios šalies kariniai laivai tara navo Ukrainos civilį laivą (vilkiką) ir apšaudė karinius laivus. Dėl to Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, raginančią įvesti sankcijas Rusijai už karinę eskalaciją Azovo jūroje.

Azovo jūroje yra 120 Rusijos karinių laivų. Daugumą jų yra perdislokuoti iš Kaspijos jūros laivyno, iš kurio raketomis apšaudė Sirijos sukilėlius ir islamistus. Tuo tarpu Ukraina Azovo jūroje turi vos keletą karinių laivų.

Atrodo, lyg V. Putinas pabijojo pasaulio reakcijos į jo grobuoniškumą. Jis gruodžio 20 dieną Maskvoje duodamas interviu pusantro tūkstančio žurnalistų auditorijai, pasakė, kad laikysis 2003 metų susitarimo su Ukraina ir netrukdyti laivybai Azovo jūroje. Pagyvensime – pamatysime.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Ivykiai, komentarai

Nauji metai – seni lapai

Kasvaldo televizija, tas valdo... visus!

Yra tokis stebuklingas terminas – „masinės informavimo priemonės“. Atrodytų, viskas paprasta ir aišku, kai būtina apie tam tikrų žinių ir naujienų perduavimo būdus plačiajai visuomenės auditorijai.

Praeitame šimtmetyje didžiausią funkciją informuoja visuomenę atliko radijas ir laikraščiai. (Tiesa, dar buvo telegrafas, tik jis nebuvė masinė informacijos priemonė, tačiau padėjo įveikti didžiulius atstumus perduodant žinią, kurią plačiai paskleisdavo laikraščiai.)

Antroje šimtmecio pusėje paplito televizija, o jam baigiantis informacine erdvė ēmė užkariauti internetas. Internetas suteikė iki šiol nebūtą progą – netikpasyviai priimti pateikiamą informaciją, bet ir ją pakomentuoti, aptarti ir pan. Tam skirti vadinamieji socialiniai tinklai, komentavimo galimybės po tinklalapių tekstais. Visoms ankstesnėms informavimo priemonėms teko labai susipausti ir užleisti didžiuolę dalį savosios auditorijos. Vis dėlto nei radijas, nei spauda, nei televizija neišnyko. Priežastis – vartotojų amžius: internetas yra jaunesnių kartos aplinka, o vyresnioji tradiciškai linkusi prie radio, laikraščių ir televizijos.

Dar ir šiandien norint pasiekti plačiausius visuomenės sluoksnius pirmumas atiduodamas televizijai. Tieki politikai, tiek ir verslininkai stengiasi patekti į TV ekranus, žinodami, kad bus matomi didžiausiam žiūrovų ratui. O žmonės – jie linkę tikėti tuo, ką mato savo akimis ir girdi savo ausimis. Trumppai tariant, televizija yra galingas įrankis iškai daryti. Va kur plačiausia dirva ne tik informatyvioms ir tikroms naujienoms, bet ir propagandai!

Kaip parodė nesena mūsų šalies politinio gyvenimo istorija, net iš pažiūros nekaltas televizijos serialas, vaizduojantis idealizuotus visuomenės santykius, galiapti tramplyną į valdžią. Nors jis tebuvo kompleksinė valdžios siekio priemonių dalis, tačiau – labai svarbi. Nepaisant to, kad politiškai angažuotos pirmininkės vadovaujama Vyriausioji rinkimų komisija nepriprino šio serialo „politine reklama“, mažai kas abejoja, kad Ramūno Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“ partija už val-

džia turi būti dėkinga televizijai, ro-džiusiai serijalą „Naisių vasara“.

Deja, televizija „padarė klaidą“ – populiarų laidų vedėjas Edmundas Jakilaitis ēmė ne šiaip kritikuoti valdančiųjų lyderį, bet netgi išdriso užduoti jam apie 20 klausimų, susijusiu su lyderio verslu Rusijoje... Kalbėkite, ką norite, bet per porą valdžios metų nacionalinis transliuotojas valdantiesiems neužkliuvo tol, kol nekišo nosies į R. Karbauskio verslo (rašau „verslo“ ir galvoju – ar žemiu supirkinėjimas apeinant įstatymus yra tai, ką vadiname verslu?) užkaborius. Pernai „vals-tiečiai-žalieji“ Lietuvos radio ir televizijos ēmėsi iš esmės, bandydami pakeisti LRT valdyseną: buvo sukurta Seimo tyrimo komisija, Seimui pateiktas naujas LRT įstatymo projektas ir pan. Kol kas klausimas neišspręstas, tačiau televizijos žiūrovai pastebėjo pokyčius – nebeliko joje E. Jakilaičio, nebeliko ir aštria valdančiųjų kritika pa-sižyminčių laidų.

Televizijos galia – parodyti veidus

Bet televizija tuo ir puiki, kad – net ir nekritikuojant – veikėjų veidai atsiveria „visu gražumu“. Štai kalba sveikatos apsaugos ministras A. Veryga, porina, kad pakaitiniai (generiniai) vaistai yra lygai tokie pat, kaip ir pakeistieji kompensuojami, o problema tik ta, kad pacientai psichologiskai prisirišę prie ankstesniojo pavadinimo.

Kitoje laidoje tą patį apie psichologinį ligonių prisirišimą prie tablečių pavadinimų kalba jau kitas ministerijos funkcionierius. Klausaisi ir galvoji – o kaip šie „išminčiai“ paaškintų „psichologinį prisirišimą prie pavadinimo“ tų ligonių, kurie yra neigalūs, vaistų patys nei pajėgūs pasiimti, nei išgerti? O juos prižiūrintys asmenys teigia pamatę aiškų pacientų būklės pablogėjimą, grįžimą į padėti, kuri buvo apskritai iki vaistų vartojimo pradžios? Turbūt A. Veryga pasakyta, kad prie pavadinimo prisirišę... slaugytojai? Šmaikštū, tačiau nejuokinga, kai matai, kad ligonis vėl pradėjo klejoti, nebepažinti artimųjų, o nupirkus dabar jau nebepompensuojamą anksčiau vartotą vaistą slaugomojo būklė pagerėjo, grįžo į ankstesnę būseną.

Kas sakė, kad opozicija nepadeda valdantiesiems?

Kalbėjom apie Sveikatos apsaugos ministerijos valdininkų klejones, bet tai dar ne viskas. Kur kas didesnę nuostabą kelia, kai per žinių laidą parodomos vaizdas iš Seimo salés, kurioje premjeras S. Skvernelis apkaltina opoziciją dirbant... Maskvai! Tiesa, paskui jis ima sukti uodegą, aiškinti, kad pateikė specialiosioms tarnyboms užklausą (apie tokios opozicijos veiklos faktus!) ir pan. Kadangi premjero akiratį tąkart pakliuva ne tik opozicija, bet ir populiarus žurnalistas ir visuomenininkas Andrius Tapinas, tai „pagrindinio veikėjo laurai“ buvo skirti jam. A. Tapinas į premjerą kreipėsi atviru laišku, ragindamas arba pateikti įrodymus, arba paneigtis ir atsprašyti – juk kaltinimai valstybės išdavimu nėra papokštavimas! Kaip nuo žąsies vanduo – S. Skvernelis atsakė, kad nedalyvaus šiame „Tapino šou“...

Vėl pagalvoji – o jeigu darbu Kremliai pati premjerą (ar Seimo kultūros komiteto pirmmininką) būtų taip tiesmuiskai apkaltinęs A. Tapinas? Tai tokį „šou“ Tapinui surengtų premjeras, kad mažai nepasirodytų! Valdančiosios daugumos atstovų nesiskaitymas su opozicija ir žiniasklaidos atstovais jau nestebina – kas moka, tas ir muziką užsako. Bet stebina kai kurie opozicijos atstovai, šioje istorijoje pilantys vandenį ant S. Skvernelio malūno. Vienas opozicinės TS-LKD frakcijos narys socialiniame tinkle „Facebook“ kalba, kad palaiko premjerą, o štai A. Tapinas lai neapsimetė įsižiedusiu. Skaitai ir negali patikėti – ir taip kalba mūsų partijos atstovas, priklausantis tiems, ką S. Skvernelis apšmeižė dirbant Kremliai! Atsiprašau, bet tuomet ne reikia piktintis jaunu, pirmają kademiją Seime dirbančiu kitu mūsų partijos atstovu, neapdairiai pasirašiusiu už antidekomatinį „valstiečių-žaliųjų“ peršamą įstatymą, nukreiptą prieš žodžio ir spaudos laisvę. Beje, nors S. Skvernelis nepateikė (nes ir nėra ką pateikti) jokių įrodymų apie opozicijos darbą Kremliai, džinas iš butelio jau išleistas, nuosėdos nusėdo žmonių galvose – jei kada kils kokiu nors gandu, eiliniu piliečiai sakys: „Matai, kažkada Ministras Pirmininkas tiesą sakė!“. Ir atvirkštai – jei paaikštētų, kad

Kremliai naudingas buvo kai kurių dabantinės valdančiosios daugumos veikėjų darbas (verslas, politinė veikla ir t. t.), būtų galima nuleisti juokais – gi nerimta nuolat mėtytis nepagrįsta kaltingais, nebeįdomu, tik visuomenė kiršinama... Tokių nutikimų, artėjant rinkimams, bus vis daugiau.

Rinkimų komitetai – būdas palaidoti politikų atsakomybę

Artėja Savivaldos rinkimai – galima sakyti, beliko pora mėnesių. Ryškėja apdairiai puoselėto nepasitikėjimo partine sistema rezultatas: kuriasi rinkimų komitetai, nors politologai aiškiai įvardijo tokius vienalaikių politinių darinių negatyvą savybę – politinės atsakomybės nebuvinamą. Juk komitetas suburtas vienu tikslu – pasiekti valdžią, o paskui gali išsivaikščioti, ir nebebus kam „pateikti saskaityt“ už blogą jo atstovų darbą. Tad nejučiom kyla įtarimas, kad tas, kas puoselėjo nepasitikėjimą partine sistema, kas stūmė „rinkimų komitetų“ idėją, siekė vieno tikslu – destabilizuoti politinę situaciją Lietuvos Respublikoje. Juk taip į valdžią pateks visuomenei galbūt žinomi, bet jokios valdymo partysties neturintys, neaiškių politinių nuostatų asmenys, už kuriuos niekas neprisiims atsakomybės. O partijos visada sulaukia rinkėjų atpildo, jei jų atstovai nepatenkino lūkesčių. Kas sugalvojo tuos rinkimų komitetus? Gal tie, kas jau patyrė politinės atsakomybės naštą savo partijų kailiu (kiek tokius „partijų“ jau išnyko iš mūsų politinio gyvenimo padangės, kas beprisimins, pvz., „Duonos valgytojus“ ar „respublikonus“, beje, pasisakiusius už visišką Lietuvos neutralitetą, už lygiaverčių bendradavimą su visomis pasaulelio šalimis ir valstybėmis, priešžemės pardavimą užsieničiams, prieš Ignalinos AE uždarymą, už valstybės objektų pardavimo užsieniui sustabdymą?), todėl rado kitą būdą praliisti valdžion. Vis dėlto didesnė tikimybė, kad „rinkimų komitetų“ autoriai yra tie, kas siekia suskaldyti politinių pažiūrų vienijamus žmones ir apskritai išskaidyti politinę valstybės sanklodą.

Savivaldos rinkimuose masiškai debituosiantys rinkimų komitetai tėra generalinė repeticija prieš kitąmet įvyksiančius Seimo rinkimus.

Gintaras MARKEVIČIUS

Planuojami Prezidentės užsienio vizitai 2019-aisiais

Per pirmąjį šių metų pusmetį planuojami Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės užsienio vizitai į Šveicariją, Lenkiją, Slovakiją, Rumuniją, JAV, Italiją, Šventąjį Sostą, Japoniją, Belgiją. Taip pat derinami šalies vadovės vizitai ir į kitas valstybes.

Sausio pabaigoje Prezidentė vyks į Davosą, Šveicariją, kur dalyvaus Pasaulio ekonomikos forume. Į didžiausią neformalų, jau 49 kartą rengiamą forumą, kasmet atvyksta per 3 tūkstančius politikos, pasaulinio verslo, mokslo ir inovacijų lyderių.

Tikėtina, kad dėl „Brexit“ jau sausio mėnesį bus ir papildomas Europos vadovų susitikimas Briuselyje.

Vasario mėnesį planuojamos Prezidentės vizitas į Lenkiją. Šalies vadovė susitiks su Lenkijos Prezidentu Andrzejumi Duda, su kuriuo aptars strateginės partnerystės, bendradarbiavimo saugumo ir gynybos srityse stiprinimą. Abi šalys patiria iš Rytų kylančią grėsmę, Lietuvą ir Lenkiją vienija ne tik bendra istorija, tradicinai istoriniai ryšiai, bet ir bendri tikslai užtikrinant viso regiono saugumą.

Šių metų vasarį Prezidentė taip pat dalyvaus Slovakijoje rengiamame NATO rytinio flango valstybių – vadinais „Bucharešto devynetuko“ viršūnių susitikime, į kurį susirinkę Baltijos bei Vidurio Europos valstybių va-

dovai aptars bendrus siekius ir veiksmus stiprinant regiono saugumą.

Kovą šalies vadovė vyks į Europos Vadovų Tarybos (EVT) posėdį Briuselyje, kur kartu su kitu ES valstybių narių lyderiais priims sprendimus aktualiaus ES klausimais.

Taip pat planuojamas Prezidentės vizitas į Jungtinių Tautų aukšto lygio susitikimą moterų politinio įgalinimo klausimais Niujorke.

Pavasarį planuojamai Prezidentės vizitai į Italiją ir Šventąjį Sostą. Dėkodamas už šiltą ir nuoširdų sutikimą pernai rugėjį Lietuvoje, Popiežius Pranciškus pakvietė šalies vadovę atvykti atsakomojo vizito į Vatikaną. Italijoje pla-

nuojami Prezidentės susitikimai su šalies vadovais.

Gegužę šalies vadovė dalyvaus neformalioje Europos Vadovų Taryboje ES pirmininkaujančios Rumunijos Si-biu mieste, kur bus diskutuojama Europos Bendrijos ateities klausimais.

Birželį šalies vadovė tės atstovavimą Lietuvai Europos Vadovų Taryboje, kurios pagrindinė tema, kaip tikimasi, bus derybos dėl naujojo 2021–2027 metų ES biudžeto.

Taip pat vyks Prezidentės vizitas į Japoniją, kur rengiamas moterų politinės lyderių susitikimas, derinami susitikimai su šalies vadovais.

Prezidentės spaudos tarnyba

Iškentės Laptevų šaltį

Pirmai Arvydo Vilkaicchio knyga „Tremtinio dalia“ 1990 metais išleista masiniu tiražu (30 000 egz.) tirpte ištirpo. Ji gerokai skyrėsi iš kitų atsiminimų savo oriu ir taikliu pasakojimu apie patirtas kančias ir negandas. Šie pasakojimai vertė susimąstyti ir nuodugniai pažinti tas gyvenimo sąlygas, kuriose atsidūrė dalis Lietuvos gyventojų, geriau suprasi Nepriklasomybės priešlaidas ir viltis (Jonas Markauskas).

Sausio mėnesį Birštono viešojoje bibliotekoje atidaryta literatūros paroda „Iškentės Laptevų šaltį“. Ilgamečiui Birštono girininkui, lapteviečiui Arvydui Vilkaiciui (1929–1997) sausio 15-ąjį būtų sukaę 90 metų.

1941-ųjų tremtinys Arvydas Vilkaicis, atsiminimų knygą „Tremtinio dalia“ ir „Gyvensim“ autorius, savo gyvenimui ir veikla įrašė įsimintiną puslapį Lietuvos istorijoje. Jis ne kartą buvo prisimintas ne vien Birštono krašto, bet ir respublikinėje spaudoje.

Arvydas gimė Dotnuvos žemės ūkio akademijos rektoriaus Vinco Vilkaicchio šeimoje. 1941 metų birželį kartu su tėvais buvo ištremtas iš Lietuvos, pateko į baisiausią vietą Jakutijoje prie Laptevų jūros – Trofimovską. 1943-aisiais mirė tėvas, o po penkerių metų ir motina. Sunkiai dirbdamas ir rūpindama

masis jaunesne sesute Audange, Arvydas atkakliai siekė mokslo. Su pagyrimu baigė vakarinę mokyklą ir miškininkystės technikumą, mokėsi Uralo miškų institute. Grįžęs į Lietuvą A. Vilkaicis studijavo Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškų fakultete, tris dešimtmecius dirbo Birštono girininku.

Parodoje – Birštono viešosios bibliotekos kraštotyros fonde saugomas Vilkaicijų šeimos nuotraukos, Arvydo ir jo tėvo profesoriaus Vinco Vilkaicchio knygos, atsiliepimai apie jas ir knygų sutiktuviai atgarsiai bei įvairiuose leidiiniuose anksčiau skelbtini Vilkaicijus pažinojusių žmonių prisiminimai.

Arvydas Vilkaicis pelnė ne tik artimųjų, bet ir visų jų pažinojusių meilę bei pagarbą. Ši paroda (suja susipažinti galima ir Birštono viešosios bibliotekos interneto svetainėje adresu: <https://www.birstonas.mvb.lt/lparodos/1168-laptevietis-arvydas-vilkaitis>) teliudija, jog Birštonas nepamiršo savo girininko – kuklaus ir garbingo žmogaus, ir kad bibliotekos skaitytojams yra nuolat siūlomos jo knygas. Stingdo Laptevų šaltį ištvėrusių žmonių kančios, bet šildo žinojimas, jog Lietuvai jų širdyse visada buvo jauku ir saugu.

**Genovaitė MACIŪTĖ,
Birštono viešosios bibliotekos
bibliografė**

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio **28 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

**1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96,
6 mėn. – 15,91, 12 mėn. – 32,13 euro.**

Tremtinys

2019 m. sausio 11 d.

Sveikiname

Ypač garbingo **100-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname bendražygį, laisvės kovų dalyvį, Tauro apygardos partizaną, Žuvinto ezero kautynių dalyvį, vėliau – Magadano srities lagerių politinį kalinių ir tremtinį **Vincą KUBERTAVIČIŪ-VIDUGIRĘ, Siaubūną, Jovarą.**

Nuoširdžiai dėkojame už jo pasiaukojimą ir ryžtą kovoje už Lietuvos laisvę. Linkime geros sveikatos, šviesių ir laimingų gyvenimo metų bei Aukščiausiojo palaimos.

Klaipėdos PKT sąjunga

Garbingo **90-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį tremtinį, LPKTS Druskininkų filialo narį **Vytautą BOČIULIŠKĄ.** Linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės ir Dievo palaimos.

LPKTS Druskininkų filialas

Nuoširdžiai sveikiname jubiliejaus proga:

Aldoną ŽAGŪNAITĘ, Povilą VIZBARĄ – 90-ojo,

Jurgį ŠLÈVĘ – 85-ojo,

Feliciją PAKALNIENĘ, Reginą URBONIENĘ, Oną KIURIENĘ – 80-ojo,

Agotą KUODIENĘ – 75-ojo.

Linkime neišsenkančios energijos, stiprios sveikatos ir šypsenos geros, plačios.

LPKTS Panevėžio filialas

*Nenurimk širdie, išplakus šitiek metų,
Patyrus visko: vargo ir džiaugsmų,
Tegul gyvenimas metus iš naujo rašo,
Ant sidabrinių Jūsų smilkinių.*

60-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusį tremtinį, Lietuvos šaulių sąjungos LDK Kęstučio 7-osios rinktinės Jurbarko 701 kuopos vadą **Algirdą GENĮ.** Linkime stiprios sveikatos, džiugių gyvenimo dienų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams:

Virgaudui Leonardui Morkūnui – 30 eurų,

Jūratei Dociuvienei – 100 eurų,

Angelei Kupčinskienei – 20 eurų,

Albinai Šneiderienei – 20 eurų,

Teresei Monkevičiūtei – 30 eurų,

Vincui Kubertavičiui – 50 eurų,

Povilui ir kunigui Juozui Čepėnams – 100 eurų,

Ignui Požėlai – 200 eurų,

Skaistutei Marijai Brazauskaitėi – 2000 eurų,

Albinui Šovai – 50 eurų,

Jonui Šleževičiui – 100 eurų,

LPKTS Jonavos filialo nariams – 41 eurą,

Vytautui Račkauskui – 20 eurų.

Dar galite aukoti „Partizanų alėjos“ statybai

Visus geros valios žmones vis dar prašome aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse įrengimui. Tai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos inicijuotas projektas. Alėjos įrengimo darbai jau baigtini, bet dar trūksta lėšų – apie 3000 eurų – sumokėti už atlirkus darbus.

Partizanų alėją numatoma atidaryti vasario 16 dieną, minint 1949 metų vasario 16-osios LLKS tarybos Deklaracijos 70-metį.

Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dėkojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Sibiro vaikai

Alfonsa Plikūnaitė-Šukienė ir Vladas Plikūnas

Tesinys.
Pradžia Nr. 1 (1311)

Kova už išlikimą

Alfonsa Plikūnaitė-Šukienė prisi-mena: „Mes patekom į Chabaidako gyvenvietę, miško paruošų ūkį. Mama dirbo lentpjūvėje, kalades pjaudavo, nešiodavo. Labai sunkus darbas moteriai, bet pasirinkimo neturėjo – miške pjauti medžius dar sunkiau. Mama jau vežama iš Lietuvos sirguliavo, o Sibiras jos sveikatą dar sparčiau alino. Ji ne tik labai sunkiai dirbo, bet dar stengesi ir mums parūpinti bent kiek geresnes sąlygas gyventi. Iš pradžių šeimos jokių atitvarų barake neturėjo. Barakas buvo gal 6 metrų pločio ir 20 metrų ilgio, per vidurį turėjo eiti koridorius, o likusi plotą padalijo šeimoms pagal žmonių skaičių.“

Mums taip pat teko keli kvadratiniai metrai. Mama parsinešė lentų, pasidarėm gultus miegoti ir atsivérēm savo „kambariuką“. Kadangi barakas, kaip ir visi pastatai Sibire, buvo pastatytais ant polių, tarp žemės ir grindų buvo pusmetrio aukščio tarpas, tad mama po mūsų kambariuko grindimis įrengė mažytį rūselį malkoms ir bulvėms laikyti. Ji mūsų šeimoj turėjo būti ir duonpelnyse, ir statybininkas, ir net mūrininkas – patys krosnelę pasimūrijom. Mes, vaikai, jai padėjom, kaip sugebėjom, o gal labiau trukdėm, ypač mažiausieji: Natalijai nebuvo ir trejų, Vladukui – beveik penkeri. Artinantis žiemai mama stengesi apšiltinti barako sieną – atsinešusi molio jį minkė, maišė su šiaudais ir tinkavo sienas.

Mama vienintelė mūsų šeimoje éjo į darbą, tik ji viena ir gaudavo maisto „pajoką“ (normą) – už jį galéjo nupirkti keliš šimtus gramų duonos, šiek tiek kruopų. O namie laukėme mes – keturiuos burnos. Suprantama, viską atiduodavo vaikams. Lietuvoje mamos brolis susigrąžino karvę, kurią, mus ištremus, buvo priglobės kaimynas, ją pardavė ir atsiuntė šiek tiek pinigų. Tai buvo didelis džiaugsmas, nes už juos galėjom nusipirkti karvę. Abi su mama pastatėm jai pašiūrė. Mama po darbo vis eidavo į kalnų šienauti, ten pat sukrovėm šieną į stirtą, nes parsivežti nebuvo kuo. Žiemą eidavau su rogutėmis jo parsitempti. Kai mama vėliau visai išsirogo, tą karvę aš viena pati prižiūrėjau ir melždavau. Vieną dieną eidavau šieno parsivežti, kitą dieną – malką. Vėliau išmoko melžti karvutę ir sesutė Emilija. Mantada buvo vienuolika metų, jai – beveik aštuoneri.“

Vaikų vargai

Malkų kartais kaimynas Kairiūnas parveždavo. Medienos ten buvo, kiek nori. Jauni ir sveiki lietuvių daug malkų atsargu prisiruošdavo. Rusai net stebėdavosi, nes jie patys, būdavo, vakare parsivež žalia rastą, rytė susipjaustys ir jau meta į krosnį. Ir dega puikiai, nes ten medžiai sakais apejė.

Tačiau Plikūnų vaikams su malkomis nebuvo taip paprasta. Tekdavo eiti į lentpjūvę jų vogti. Mergaitė išsodavo į saugomą teritoriją pro tvoros skylę, paslapčia prisikraudavo medienos skiedrų ant rogučių ir kuo greičiau namo. Bet kartą...

Alfonsa Plikūnaitė-Šukienė pasakoja: „Gerai, kad gyvenom tarp gerų žmonių. Mūsų komendantas buvo iš karo grįžęs frontininkas ukrainietis Dovženka, žmonių jis neskriaudė. Kartą nuvažiavau vėl į tą lentpjūvę. Pro skylę išlindau ir nešuosi glėbelį. Tik rusas sargas čiupt už kailinukų apykaklės, pakėlė mane kaip kokį šiaudų kūlių ir per tvorą išmetė. Kapstausi sniege, o kaip tik komendantas pro šalį eina, išsigandau – dabar tai man klius... Ojis priėjės padeda man atsikelti ir klausia: „Ar labai užsigavai?“ Tyliu. Jis nuėjo į lentpjūvės kiemą ir klausia, kas čia tą vaiką per tvorą išmetė? Sargas atsako, jog jis išmetės, nes malkas vogiau. Ta da komendantas jį sugédino: „Ar nežinai, kad ten jū šeimoj dar trys maži vaikai šala, kai kitą kartą mergaitė atvažiuos, pats jai tą malką prikrauk.“ Nuo tada jau drąsiau malkų važiuodavau.“

Mama mirė Kūčių vakara

Elzbieta Plikūnienė, sunkiai dirbdama, kad išsaugotų ūki ir aprūpintų vaikus, jau Lietuvoje sirguliavo. Sibire krito į dar baisesnį vargą, ją sekino ne tik darbas, bet ir skurdas, šaltis, nerimas ir liūdesys. Nebuvo gydytojo, niekas negalėjo jai padėti. Ištvėrusi tremtyje beveik pusantrų metų, visai atgulė į ligos patalą.

Alfonsa Plikūnaitė-Šukienė prisi-mena: „Buvo Kūčių vakaras. Mes, vaikai, nebežinojom apie jokias šventes. Gerosios kaimynės Kairiūnaitės atėjo į mūsų kambarėlį nešinos dubenėliu šviežiai iškeptų bandelių: „Vaikai, ar žinot – šiandien Kūčios!“ Godžiai čiupom valgyti tas bandeles, nešém ir mamai. Ji jau gal dvi dienos kai nieko nebevalgė, bet dabar mostelėjo ranka ir vos girdimai pratarė: „Nenoriu bandelių, išvirkit man sriubos“. Aš išviriau jai sriubos, nešiau prie lovos, o mama tik staiga labai garsiai iškvėpė, iš burnos pūliai pasipylė... ir užgeso.

Buvo vėlus vakaras, Kairiūnaitės pasakė, kad mama jau nebėgyva – mirė, tuož žvakę atnešė. Rytojaus rytą nuėjau pas komendantą, skyrė virus padaryti karstą. Jie sukalė standartini, mamos kūnas vos tilpo, nes ji buvo aukšta moteris. Skyrė ir keturis virus duobei iškasti. Leido mums, vaikams, prie mamos karsto nusifotografuoti. Fotografavo lietuvis Stasiukas, jis bu-

halterijoj dirbo, iš darbo išeido. Tuo metu buvo labai dideli šalčiai – 50 laipsnių. Duobkasiai duobė kasė dvi dienas, bet iškasė visai negilią. Kai kartsą žemėmis užpylė, jis beveik dar matėsi. 1989 metais brolis Vladas, nuvažiavęs mamos palaiką parsivežti, rado juos 80 cm gilyje.“

Elzbietai Plikūnienei neseniai buvo sukačė 40 metų. Iš gražios, stotingos, ilgakasės moters buvo belikę vieni kauleliai. Karstą nešti duobkasiams nebuvo sunku. I kapines mamą Alfutę palydėjo viena, nes jaunesnieji vaikai neturėjo kuo apsiauti, todėl barako moterys į neišeido – buvo labai šalta. Palydėti daugiau nebuvo kam, nes visi suaugusieji turėjo eiti į darbą. Laidotuvų palydoje buvo penkiese – mergaitė ir keturi duobkasiai...

Našlaičių dalia

Vladas Plikūnas pasakoja: „Kai mama mirė, man buvo šešeri. Mamą mažai beatsimenu, labiau atminty išliko Juzė Petraitienė, nes pas mus valgio trūko, o ji savo vaikus maitindama ir mane maitino. Petraičiai buvo išvežti iš Naujamiesčio vienkiemio. Jų šeimoje keturi žmonės buvo dirbantys, taigi jie Sibiro sąlygomis buvo jau pasiturintys. Su Petraičiukais kartu žaisdavom, todėl pas juos ir buvodavau ištisą dieną. Kartais su vietiniais vaikais susipykdavom. Rusiukai šaukdavo: „Kulaki!“ O mes jau žinojom, kad rusiškas žodis „kulaki“ reiškia kumščiai, tad ir puldavom juos kumščiuot – patys prisiprasė! Kai griždavom iš tokų mūšių, Petraitienė mus pagirdavo: šaunuoliai, taip ir reikia, nepasiduokit.“

Kol Elzbieta Plikūnienė dar dirbo, gaudavo vadinamąjį „pajoką“ – maistą kortele, pagal kurią buvo galima nusipirkti parduotuvėje 400 gramų duonos, šiek tiek cukraus, kruopų. Kai ji atgulė į ligos patalą, iš vaikų tą maisto kortele galėjo atimti. Tačiau komendantas dėka jos neatėmė nei iki motinos mirties, nei po laidotuvų, kol vaikai tebegyveno barake. Kurį laiką jie tvarkėsi vieni patys – dar buvo likę truputis pinigų ir maisto, kurių šiek tiek atsiųsdavo dėdė iš Lietuvos. Bet vieną dieną atvažiavo rusas karininkas, pardavė šeimos karvę ir už tuos pinigus mažesniems vaikams nupirko šiltus veltinius.

„Aš likau su savo senais veltiniais, man naujų nekliuvo, net pavydas suėmė. Vežė mus į vaikų namus arkliu, kelionė buvo ilga. Rusas užsuko pakeliui pas savo pažystamą ar giminaitę nakvynei, šeimininkė prinešė ant grindų šiaudų mums miegoti, pačiškino mūsų turėtų lašinių, išvirkė arbatos. Kitą dieną mus pristatė į Chaidako prieplaudą. Buvome visi utėlėti, todėl uždarė į izoliatorių, galvas plikai nukirpo, išmaudė. Jaunesniuosius paliko ten pat, o mane kitą dieną išvėžė dar toliau – į Semionovsko vaikų namus, kuriuose gyveno vyresni vaikai. Ten buvau visiškai viena, lietuvių aplink nebuvo,“ – pasakoja Alfonsa Plikūnaitė-Šukienė.

Tuos pusantrų metų, kol gyveno su mama, Alfutė buvo rimčiausia padėjėja, todėl apie mokyklos lankymą nebuvo nė kalbos. Atvežta į vaikų globos namus, mergaitė pasisakė baigusi Lietu-

voje tris klases. Paskyrė ją į antrają klasę. Namų auklėtiniai daugiausia buvo rusai, vienas kitas latvis ir estas. Auklėtojos nebuvo blogos, globojo naujokę, o ir ji greit pelnė visų pagarbą savo darbštumu, juk visus ūkio darbus mokejo – ir karvę šerti, melžti, ir daržą ravinėti, ir net valgyti virti. Kai pirmą kartą Alfutė pasišovė pamelžti vaikų globos namų karvę, paprastai ją melžianti darbuotoja, pamačiusi mergaitės miklu-mą, gerokai nustebė: „Tu es ne rusė! „Esu lietuvė“, – pasisakė mergaitė. „O aš esu vokietė“, – prisistatė toji moteris.

Dabar, kai ūkio darbų buvo daug mažiau, mergaitė mokslai éjosi kaip iš pypkės. Mokytojos buvo puikios, daugiausia taip pat tremtinės. Jos ne-pasakodavo, kas vadovėly parašyta, liepdavo patiemis pasiskaityti. Mokytojos mokslo žinias perteikdavo daug plačiau ir giliau.

Pati nuostabiausia iš visų Semionovsko mokyklos pedagogų buvo literatūros mokytoja. Buvo kalbama, kad ji yra įžymi estų aktorė. Ji kalbėdavo arba poeziją deklamuodavo taip išraiškingai, kad visa klasė klausydavosi užgniaužusi kvapą. Ji niekada ant vaikų nešaukdavo, nebardavo. Mokiniams dažnai užduodavo išmokti atmintinai eiléraščių. Per pamoką visi verždavosi deklamuoti. Ne visi spėdavo. Tuomet ji per pertrauką likusius išklausydavo atsisėdusi koridoriuje. Ji buvo reikli, kartais pasakydavo negalinti tavęs pakwesti deklamuot prieš klasę, nes tinkamai nepasiruoše. Alfutė stengdavosi taip gerai išmokti eiléraštį, jog išsimindavo kiekvieną tašką, brūkšnį ir kablelį - kad tik galėtų padeklamuoti raiškai. Tik vieno Nikolajaus Nekrasovo eiléraščio apie nenupjautąjavų lauką, nors buvo puikiai išmokusi, ji nenorėjo būti pakiesta deklamuoti prieš klasę, nes žinojo, kad pravirks...

A.Plikūnaitė-Šukienė sako: „Kai mokiausi tą eiléraštį „Nesžataja poloska“, išsodau kur atokiau į kampą ir verkdavau verkdavau... Tai buvo apie mūsų išdraskytą šeimą: atimti gimti namai, pražudyti tėvai, išblaškyti vaikai. Ir dabar dar menu tą eiléraštį, savo anūkams kartais padeklamuoju, ypač eilutes: „Ne tam gi jis aré ir séjo, kad rudens vėjas mus išblaškytų“.

Vaikų namų auklėtiniai savo buiti tvarkė patys. Patys sveisdavo smėliu grindis, kiekvieną kampą išplaudavo taip stropiai, kad visi namai pakvipdavo tvarka ir švara. Lovos buvo geležinės, čiužiniai vatiniai, paklodės baltos. Globos namuose utélėtų vaikų nebuvo, kartą per savaitę visus vesdavo į pirtį, buvo privaloma rytą vakarą praučius šaltu vandeniu.

Vaikų namų auklėtiniai privalejo pagal jėgas atlkti ir kitus darbus. Pavasarį kiekvienas turėdavo kas rytą prieš pamokas priskinti po stiklinę beržų pumpurą. Po pamokų - vėl stiklinę. Vasarą veždavo į laukus ravėti. Per paciūs karščius į darbus nevarydavo.

Vaikai buvo labai vieningi. Jei kuris nusizengdavo, būdavo baudžiamas – negaudavo pietų. Tada ir kitis neidavo valgyti – protestas būdavo visuotinis.

(Bus daugiau)
Irena VITKAUSKIENĖ

Žaliosios rinktinės istorija

Pristatau tēstinį straipsnių ciklą apie Šiaulių bei Panevėžio apskrityse veikusią Prisikėlimo apygardos Žaliąją rinktinę. Kiek plačiau jos veiklą yra tyrės ir aprašės profesorius Vytautas Šernas, bet nemažai medžiagos šia tema liko už paraščių. Profesoriaus pateiktus faktus išdėsčiau chronologine seka, papildžiau daugybiniais liudininkų prisiminimais bei archyvine medžiaga ir gerbiamiem skaitytojams pateikiu sutrumpintą istorijos variantą. Pateikdamas medžiagą negalėjau nutylėti apie tas istorines aplinkybes, kurios suformavo lietuvių-patriotocharakterį bei sąlygojo atsiradimą plėtros rezistencijos prieš sovietinį režimą. Pristatydamas rezistencijos problematiką, jos įtaką to laikotarpio ir vėlesniems istoriniams įvykiams, privalėjau bent bendrais bruožais nupiešti tą kultūrinę, ūkinę bei politinę terpę, kurioje augo būsimieji kovotojai, jų šeimos nariai, visa Lietuvos visuomenė.

Lietuvių tautos laisvės kovų deglas iš kartos į kartą buvo perduodamas mūsų ainių. Labai mažai buvo ilgū istorijos tarpsnių, kai Lietuvos valstybėje įsivyraudavo taika ir ramybė. Todėl ir taikos sąlygomis su motinos pienu buvo perduodamas laisvės troškimą, suformavęs patriotinę lietuvių sielą. Lietuvių tauta formavosi sudėtingoje geografinėje tautų sankirtoje, tarp Rytų ir Vakarų, Šiaurės ir Pietų. Ilgą lai-

ką atėjūnai mūsų valstybę įsivaizdavo, kaip tarpinę stotelę, kurią apiplešė, primetė savo kultūrinę bei politinį mentalitetą, patraukdavo toliau savo užmačių skatinami. Šie procesai mūsų valstybėje suformavo ir naują žmogiškojo charakterio tipą – dvasinį luošį, beformę, bedvasę asmenybę, savo gerovę iškėlusią virš tautos interesų. Toks piliečio tipas kiek prislopindavo užkariautojo pyktį. Štie pamastymai ir istoriniai rakursai skirti perteikti taikos sąlygomis beveik nematomus, o karų, revoliucijų atvejais atsiveriančius visuomenės skaudulius. Tuo noriu akcentuoti, kad su patriotiniu tautos elementu, paraleliai, vystėsi jo antipodas, taip tragiškai pasireiškęs pokario kovose. Pokario patriotų charakteris formavosi inspiruojamas 1918–1919 metų nepriklausomybės kovų, kai jie ir jų artimieji, nepaisydami baimės ir nepriteklių, stojo ginti savo jaunos valstybės. Nedraugai tuoju prabilu, kad jau tuomet buvo numatytas konkretus atlygis už šią patriotinę priedermę. Tačiau jokie turtai nenusvers didžiausios vertybės – žmogaus gyvybės, kurių ne viena buvo sukrauta ant laisvės aukuro.

Nepriklausomybės mūsų tauta sulaukė suspausta širdimi, suvaržyta krūtime. Laisvės principų įtvirtinimas pasireiškė lietuviškos spaudos proveržiu, valstybinių atributų sukūrimu. Štiek metų engta, tautos siela prasiveržė nesulaikoma nacionalinės euforijos jūra.

Per trumpą laiką švietimas atliko milžinišką žingsnį į priekį, apimdamas visas visuomenės daleles. Šiuo laikotarpiu neapsieita ir be skaudžių politinių dirgiklių tiek šalies viduje, tiek ir už jos ribų. Pasaulioje augo dviejų nesutaikomų ekonominė formacijų – socializmo bei kapitalizmo – priešprieša. Ši kova pareikalavo ir tokį valstybių, kaip Austrijos, Čekoslovakijos, Lenkijos bei Suomijos pralaimėjimo. Su Lietuva imta kalbėti ultimatumo kalba – iš pradžių iš Lenkijos, vėliau iš Vokietijos, o galiausiai iš Sovietų Rusijos pusės.

Tuo metu visu tragiskumu iškyla Lietuvos vyriausybės priverstinis žingsnis, priimant Sovietų Rusijos ultimatumo sąlygas, bei uždedant tautai gėdos bei praradimo šyda. Šis veiksmas išprovokavo tikrą politinę, kultūrinę ir ekonominę griūtį. Sukurama prosovietinė vyriausybė, uždraudžiamos politinės partijos, visuomeninės, kultūrinės ir religinės organizacijos. Per šalį nuvilkijo nacionalizacijos banga, įvedus Lietuvoje rublį, gyventojų perkamoji galia sumažėjo penkis kartus. Visiškai sustojo prekyba su Vakarais. Buvo nacionalizuoti visi dvarai, o stambūs ūkiai sumažinti iki 30 hektarų. Ūkininkai apdėti papildomas mokesčiais ir prievolėmis. Totaliai nukentėjo nacionalinis švietimas. Visą šį chaosą vainikavo atskirų visuomenės grupių genocidas – turto nacionalizacija bei depor-

tacija į Sibirą. Deportacijoms vykdyti iš Maskvos buvo atsiusta speciali NKVD karininkų grupė. Iš Maskvos į Rygą atvyko net specialus Stalino patarėjas Malenkovas, įsakydamas vartoti šautuvus ir kulkas, jei neužtenka vagonų suimtiesiems pervežti. Buvusio raudonojo komisaro Glušausko liudijimu, Maskva buvo pareikalavusi 700 tūkstančių lietuvių deportacijos.

Pirmasis oficialus protestas prieš sovietinį terorą buvo Lietuvos užsienio diplomatinių atstovybių protesto notos dėl Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Rusijos sudėtį. Daugelis Lietuvos visuomenės piliečių prieš tokią politiką protestavo skirtingai – vieni boikotavo Seimo rinkimus, kiti atvirai demonstravo tautinę atributiką, giedojo tautos himną, ignoruodami Internacinalą. Kilo ir augo pasipriešinimas pogrindyme, masiškai agituojant prieš sovietus. Buvo platinami atsišaukimai, proklamacijos. Vienytis tautos jėgas ėmėsi Lietuvos aktyvistų frontas, mežgęs ryšius su Vakaruose gyvenusiais lietuviais. Sužinojęs, kad Vokietija rengiasi pulti Sovietų Rusiją, LAFas ima organizuoti visuotinį sukilimą Lietuvoje, kurį ir įvykdo 1941 metų birželio 22–26 dienomis. Nors sukilėliai ir patyrė nemažų nuostolių, bet laimėjo moralinę pergalę, nes tauata vėl atgavo pasitikėjimą savimi.

(Bus daugiau)
Gintautas PABILIONIS

Paskutinis Antano Ruškio eileraštis

Šuolis

*Kur tu bebūtum, atminimai lydi:
Žiema, pavasaris, atodūsiai širdies.
Ledu juos kaustė, liko krauso brydė
Dėl mūs tautos, dėl mūsų ateities.*

*I tolį metai greitai nušuoliavo,
Ir sopuliai šalti jau nepadės.
Jie liks širdy visų –
ir mano, tavo –
Kaip geras žodis iš visos širdies.*

*O mano sielvartas,
kiek beraudočiau,
Su manimi į tolius nudardės...
Bet aš laimingas būčiau,
jei žinočiau,
Kad liko Laisvė iš didžios raidės.*

Antanas RUŠKYS

Karagandos lagerio kalnys Antanas Ruškys, 1952 metai

Aplankiau jį jau prieš pat mirtį. Prisminėm jo motiną, jos dėdę kunigą, vėliau kanauninką Juozapą Laboką, vyskupo Motiejaus Valančiaus mokinį, Kauno kunigų seminarijos profesorių, ne kartą baustą okupantų už lietuviybę, kai gyveno Vilniuje ir buvo šv. Onos bažnyčios klebonu. Tada jis jau buvo ruošiamas vyskupu, o juo netapo tik perlenkų intrigas...

Pokaryje Antanas Ruškys kovojo Žemaitijos partizanų Kosto Ticiaus būrio Vaišvilo grupėje. Buvo sužeistas, sugipsuotam teko slapstytis pas žmones, vėliau slėptuvėje netoli téviškės. Buvo sugautas, nuteistas, tėvynės nematė aštuoniolika metų.

Tada jis man ir perdavė savo paskutinį parašytą eileraštį. Nenorius, kad jis, nepatekęs į knygas, liktų užmirštas.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Klaipėdos rajono filialo popietė „Esi šalia“

Grudžio 19 dieną LPKTS Klaipėdos rajono filialo aktyviausi nariai susirinko į Padėkos popietę. Prie kryžiaus Tautos skausmuo atminti uždegėme žvakes, kurios simbolizuoją šviesą, teisingumą, atmintį. Pasimeldėme.

Susirinkę „Lijo“ konferencijų salėje, nuoširdžiai pasidžiaugėme gražiaisiais metais, kurie nuspalvinti prasmingais ir įsimintiniais darbais. Šventinė nuotaką skleidė dalyvių pasiskymai, sveikinimai, palinkėjimai.

„Šią popietę norėčiau pavadinti „Esi šalia“ ir padėkoti visiems, kurie buvo, yra ir bus šalia, nes be jūsų buvimo, dalyvavimo, palaikymo, paramos nieko ir nevykštų. Ačiū visiems, kurie padėjote, padedate ir padėsite. Mums

visiems reikalingas bendravimas. Juk niekas negali pakeisti akių žvilgsnio, o didžiausia vertybė, manau, išlieka žmogaus ryšys su žmogumi ir noras dalytis. Dovanokime vieni kitiams gražiausia, ką turime – savo jausmus, dėmesį. Būkime drauge,“ – kalbėjo LPKTS Klaipėdos rajono filialo pirmininkas Jonas Satkus.

Visiems dalyviams įteiktos padėkos ir atminimo žvakutės su LPKTS Klaipėdos rajono filialo 30-mečio ir atkurtos Lietuvos 100-mečio simbolika, padėkota pirmininkui.

Netruko prabėgti kelios valandos tikrai šiltame ir jaukiame susirinkusiųjų būryje.

Emilija UKTVERIENĖ

2019 m. sausio 11 d.

Tremtinys

Nr. 2 (1312)

7

Bronislovas Antanas Ramanauskas
1926–2018

Gimė Alytaus r. Simno sen. Kalesninkų k. Mokėsi Alytaus mokytojų seminarijoje. 1946 m. suimtas. Kalintas Alytaus, Vilniaus Lukiskių kalėjimuose. Karinis tribunolas nuteisė kalėti 10 m. sustiprinto režimo lageryje ir 5 m. tremties Čeliabinsko sr. prie Kistymo miesto. 1948 m. Bronislovas Antanas Ramanauskas buvo atgabentas į Norilsko griežtojo režimo lagerį. 1953 m. dalyvavo Norilsko kalinių sukiliame. Numalšinus sukilią, uždarytas į baudos lagerį „Jubileinyj“ Magadano sr. 1955 m. iš lagerio išleistas. Po metų išsiūstas į Irkutsko sr. Čeremchovo miestą, kur tremtyje gyveno jo tėvai. Čia susipažino su būsimą žmoną Jadviga Maskeliūnaite.

Namo į Lietuvą Bronislovas Antanas pirmiausiai parvežė savo šeimą – žmoną ir tris Sibire gimusių vaikus. Šeima įsikūrė Alytuje. Po daugiau nei metų pas šeimą

sugrįžo ir pats. Lietuvoje gimė dyvynukai, taigi iš viso šeimoje užaugo penki vaikai.

Dirbo iki 75 metų – statė ir gražino Alytų.

Iš Sibiro parvežė savo tėvo palaikus, kad galėtų palaidoti tėvynėje.

1996 m. Bronislovas Antanas įstojo į LPKTS Alytaus skyrių. Nuo 2000 m. – tarybos narys, 2009 m. išrinktas į Alytaus filialo valdybą. Iki paskutinės dienos aktyviai dalyvavo posėdžiuose, pasitarimuose, visuomet dalyvaudavo išvykose Pietų Lietuvoje. Savo lėšomis daug prisidėjo prie partizanų paminklų statymo, palaikų perlaidojimo. 1992–1993 m. suorganizavo paminklo pastatymą Simno kapinėse 1945 m. Liepakoju kaimė žuvusiem partizanams. Pats vežė akmenis, cementą, organizavo visus pastatymo darbus ir prisidėjo materialiai. Apdovanotas 1-ojo laipsnio LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“.

Namo į Lietuvą Bronislovas Antanas pirmiausiai parvežė savo šeimą – žmoną ir tris Sibire gimusių vaikus. Šeima įsikūrė Alytuje. Po daugiau nei metų pas šeimą

**Marija Blažytė-Rimkienė
1929–2018**

Gimė ir augo Margių kaimे, netoli Šiaulių, gausioje šeštų vaikų šeimoje. 1948 m. bausi Šiaulių mergaičių gimnaziją įstojo į naujai įsteigtą Šiaulių mokytojų institutą ir jau pirmame kurse buvo areštuota už ryšius su partizanais – Marytė buvo jų ryšininkė Pelytė.

Po arešto prasidėjo jos ilgas kalinės kelias. Šiaulių ir Vilniaus kalėjimuose ji tardyta pagal visas to meto sovietines tradicijas – naktimis, stumdydama, mušimais, smūgiais į veidą ir t. t. Didvyriškai išlaikiusi kankinimus, ji nu-

teista 10 m. baudžiamomojo lagerio. Kirovo, Taišeto, Angaros, Karagandos lageriuose praėjo aštuoneri jaunystės metai.

Nelengva buvo ir grįžus į Lietuvą: tėvai ištremti, tėviškė atimta ir apleista, giminės išskaidė. Nelengvos buvo darbo paieškos, vargino nelaisvėje išgytos dažnos ligos. Ištakėjo už buvusiojo tremtinio Edvardo Rimkaus, užaugino dvi dukteris, sulaukė vaikaičių.

Atkūrus nepriklausomybę Pelytė (taip ji ir liko vadinama) aktyviai įsijungė į visuomeninę veiklą, budėjo Vilniuje, daly-

Pro memoria

2008 m. apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų – savanorių medaliu už nuopelnus kuriant ir stiprinant LR krašto apsaugą.

2013 m. apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino medaliu.

Bronislovas Antanas Ramanauskas buvo tikras patriotas savo darbais, mintimis, pavyzdžiu jaunajai kartai, sąžiningas, padorus bendražygis. Mes ilgai jį prisiminsime ir didžiuosimės jo darbais.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, jų šeimas, artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas

Skelbimai

Sausio 12 d. (šeštadienį) LPKTS Rokiškio filialas švęs įkūrimo 30-metį. **11 val. šv. Mišios** Rokiškio bažnyčioje. **12 val.** rinkimės Parapijos salėje (Nepriklausomybės a. 4) paminėti gražaus jubiliejaus. Koncertuos tremtinių choras „Vėtrungė“. Kviečiame dalyvauti.

Laisvės gynėjų dienos renginiai Kaune

Sausio 12 d. (šeštadienį) Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje **16 val.** pilietinė akcija „Neužmirštuolių pieva“; **16.30 val.** varpų muzikos koncertas; **17 val.** pilietiškumo akcija prie laužų „Būkime kartu!“

Sausio 13 d. (sekmadienį) **10 val.** šv. Mišios ir minėjimas-koncertas „Vardan Lietuvos“ Kauno Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje; po šv. Mišių ir koncerto padėsime gėlių prie Nežinomo Kareivio kapo ir Laisvės paminklo; **12 val.** kviečiame į LPKTS būstinės salę (Laisvės al. 39), kur sušilsime prie arbato puodelio, pasidalinsime prisiminimais, klausysimės koncerto.

Informacija apie Neužmirštuolių pievą tel. 8 614 85117 (LPKTS valdybos pirmininkė R. Duobaitė-Bumbulienė), apie renginį LPKTS salėje – tel. 8 612 02792, LPKTS Kauno filialo pirmininkas V. Sungaila. Neužmirštuolių galite įsigyti LPKTS knygynėlyje (Laisvės. al. 39, Kaune)

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1300 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Ilsėkites ramybėje

**Petas Neverauskas
1940–2018**

Gimė Kretingos r. Rudaičių k. daugiavaikėje ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeimą ištremė į Irkutsko sr. Goriaičių Kliučio gyvenvietę, vėliau perkėlė į Irkutsko sr. Šamankos gyv. Po tremties, atlėkė tarnybą sovietinėje armijoje, grįžo į Lietuvą, apsigyveno Palangoje. Vedė, su žmona užaugino du sūnus ir dukrą. Nuo 1991 m. LPKTS narys, Šaulių sąjungos narys, Palangos šaulių ansamblio narys, aktyvus visuomenininkas, nuolatinis partizanų pagerbimo renginių dalyvis. Jam buvo svarbu, kad tremties nepamirštų jaunoji karta, todėl savo lėšomis gaminio standus su tremties nuotraukomis, dovanoto ne tik Palangos, bet ir Kretingos r. mokykloms, mielai dalijosi savo patirtimi, aktyviai reiškėsi Palangos spaudoje bei laikraštyje „Tremtinys“.

Palaidotas Palangos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnus, dukterį ir artimuosius.

LPKTS Palangos filialas

**Ada Stugevičiūtė-Budinienė
1930–2018**

Gimė Kuršėnuose. Šeima augino dvį dukteris Genovaitę ir Adą. Tėtis buvo Šaulių būrio vadas, už tai 1941 m. šeima buvo ištremta. Tėvai nuo šeimos atskyrė, o mama su dukterimis ištremė į Jakutiją, vėliau į Chabarovsko sr. Tremtyje seserys mokėsi, o mama dirbo miško ruošos darbus. 1949 m. mama su dukterimis buvo grąžintos į senąją tremties vietą, kadangi iš lagerio buvo išleistas tėvas. Reabilitavus, šeima grįžo į Lietuvą, apsistojė Kuršėnuose. Ada įsidarbino Kuršėnų durpių įmonėje buhaltere. Sukūrė šeimą, užaugino dukterį ir sūnų.

Palaidota senosiose Kuršėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukters Salomėjos, sūnaus Teisučio šeimas ir artimus giminės.

LPKTS Kuršėnų filialas

**Vytautas Zigmantas Poškus
1935–2018**

Gimė Tauragės aps. Batakių mstl. Tėtis dirbo policijos nuovados viršininku, už tai 1941 m. buvo areštuotas, įkalintas Krasnojarsko lageryje ir nuteistas mirties bausme sušaudant. Mama su trimis mažamečiais vaikais ištremta į Komiją. 1946 m. žiemą mama sušalo pusnyje, o mažamečiai vaikai apgyvendinti vaikų namuose. 1947 m. vaikai parvezti į Lietuvą, į Pajūrį pas močiutę. Vytautas mokėsi Pajūrio septynmetėje, Šilalės vidurinėje mokyklose. Baigė Klaipėdos buhalterinės apskaitos technikumą. 35 m. dirbo Pajūrio ir Piliakalnio kolūkiuose vyr. buhalteriu. 1957 m. vedė, sulaukė sūnaus.

Palaidotas Pajūrio parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų, jo šeimą, seserį Vandą, giminės ir artimus giminės.

LPKTS Šilalės filialas

Užjaučiame

Mirus Tomsko sr. Krivošensko r. buvusiam tremtiniui Vladui Rimui Čirūnui (1936–2018), nuoširdžiai užjaučiame žmoną Bronę, dukterį Dalią, sūnų Eimantą ir jų šeimas.

LPKTS Rokiškio filialas

Sausio 11 d. (penktadienį) **17 val.** Plungės kultūros centre vyks choro „Tėvynės ilgesys“ veiklos koncertas.

Sausio 13 d. (sekmadienį) **12 val.** šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Amžinybėn iškeliausius choristus.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

Sunkaus, bet garbingo gyvenimo istorija

Pabaiga.

Pradžia Nr. 1 (1311)

Abu patylime. Begalė istorijos klaidų, neaiškumų, netikslumų, nesuprantamų net specialistams. Ir pridaryta jū tiek, kad daug metų reikės taisyt. Geriau vyt i tokias mintis šalin, keisti temą, o padaryti tai turi tas, kuris labiau patyręs. Numojęs į kažką ranka, jis nusišypso ir klausia:

– Tikriausiai pamanei, kad mano išsilavinimas nuėjo niekais.

– Tiesą sakant, taip.

– Panašiai ir yra. Bet ten, Šiaurėje, jis mane išgelbėjo. Galima sakyti, nuo mirties.

– Kaip? Juk pasakojai apie karutį su rūda...

– Iš pradžių – taip, karučiu akmenis vežiojau, kaip visi. Darbas katorginis, ilgai netversi. Aš dar stiprus buvau, anksčiau sportavęs, tai stengiausi normą vykdyti, bet darbas pražūtingas. Jaučiau, kad silpstu, o tai – pabaiga.

– Maistas, aišku, prastas.

– Koks ten maistas... Keli šaukštai košės ir sriuba, paplavas primenant. Šunis, kuriemussaugojo, geriau séré, bet žmonės iš tiesiogiai. Neįvykdei normos – dar blogiau. Davinj sumazins arba į karcerį. Daugelis parkrisdavo, patrūkdavo, iš pasuktiniųjų karutų tempé. Atsimenu, kaip vienas lagerininkas sustojo, laikosi už karučio, o pats siūbuoja, siūbuoja, į mane žiūri, o akys jau negyvos. Paskui susmuo, visi eina pro šalį, nusisuka.

– Ir niekas negelbsti?

– Gyvent visi nori. Padėsi – pats nuriūsi. Sargybinis prieis, išpirs arba buože primuš. Praeisi pro šalį, tai nors dieną dar pagyvensi.

– Kažkokį košmarą pasakoj.

– Tame košmare gyveno milijonai. Rusų ir ne rusų... Bet norėjau apie išsilavinimą papasakoti.

– Taip, įdomu.

– Tai štai. Mane, pasirodo, jau senokai stebėjo, tik nežinojau. Gerai apibūdino: „Nevagia, negudrauja, sążinimas.“ O aš jau pavargau, normą iš pasuktiniųjų vykdžiau. Prieina mūsiškis, iš suimtuju, brigadininkas, sako, viršininkas kviečia. Persigandau, ateinu pas viršininką, bijau net pažiūrėti į jį, bet netikėtai girdžiu gerus žodžius. Rusiškai dar silpnai mokėjau, bet supratau viską. Mane skiria raikyti duonos, nes ekonomiką baigęs ir dirbu be priekaištų.

– Tikriausiai geras darbas raikyti duoną?

– Tas ir yra, kad geras. Visi apie tokį svajojo, nes daugiau galimybų išlikti gyvam. Tose vietose nuo kalėjimo davinio priklausė viskas, svarbiau už pinigus buvo. Priklasė – ar išgyvensi, sulauksi laisvės, išeisi už spygliuotos vielos, pamatysi vaikus, gimines, draugus, vėl tapsi žmogumi. Bet nėra taip paprasta. Raikyti reikia greitai ir labai tiksliai, kad visi daviniai būtų vienodi. O barake šimtas žmonių, ir visi skirtinėti. Bet jie tokie pat kaliniai kaip tu – nori valgyti ir gyventi.

– Reikia visiems įtiki.

– Tai neįmanoma, davinys mažas. Nors neužpykdyti, nes nudurs, pasmaugs arba „tamsiąj“ surengs – primuš taip, kad kančiose mirsi. Alkanas kalinas pavojingas visiems, ypač savi-

kiams, jis baisesnis už žvėri.

– Kaip išlaviravai tarp jų?

– Negalima laviruoti. Žmonės supras, tik blogiau bus. Viskas turi būti teisinga. Stengiausi, kad davinys visiems būtų vienodas, ne didesnis ir ne mažesnis. Pasitaikydavo, aišku, visko. Vienas grasingo, kitas į draugus taikėsi, bet reikėjo nieko neklausyti. Ilgai mąstęs pagaliau supratau, kad vienintelė išeitis – daryti pagal sąžinę. Kitaip – mirtis.

– Visiškai nieko neklausei? Kažkaip labai žiauru.

– Pritariu, žiauru. Bet gyvenimas ant gultų negali būti švelnus, reikia tai nuolat atminti. Lageris – ne sanatorija. Tai uždara teritorija, aptverta spygliuota viela, kampuose bokšteliai su automatininkais, sarginiai šunys.

– Savaime aišku. Bet kodėl iš karto mirtis?

– Dviem raikytojams iki manęs taip ir baigési. Pirmojo nebesutikau. Kalbėjo, kad jis buvo iš „blatnuju“, kažkaip nusipirkę tą vietą. Duoną vagiliaudavo, pats valgę kiek telpa ir draugeliams duodavo. Bet ne jis vienas gudrus, ir daugiau tokį buvo. Kažkam neįtiko, susiginčijo, paskui nutaikę momentą jį pribaigė.

– Kaip galėjo pribaigt, juk ginklu neturėjo?

– Tai visai paprasta. Daroma minioje ir vakare. Iš už nugaros kažkas pakšo koją, tas pargriuvo, keli stambesni perėjo per jį. Lyg netycia užkliuve, sutrypė žmogui plaučius, kepenis, inkstus. Mirė nuo vidinio kraujavimo. Nelaimingas atsitikimas, neįrodys, kad žmogžudystė.

– Šiaubinga...

– Taip, gyvenimas ten žiaurus. Su antruoju jau prie manessusidoruojo. Tas irgi buvo iš kriminalinių, duoną nesąžiningai dalydavo. Nužudė naktį miegantį ant gultų mezgimo virbalu į šoną. Jis net nusikeikti nespėjo, niekas nieko negirdėjo. Didelė krata buvo, virbalas ieškojo. Bet kur tu jį rasi? Virbalas plonas, kiekviename plyšyje paslepęsi, o plyšių barake kaip blakių. Nesuskaičiuosi.

– Badas visagal.

– Taigi. Geresnio stimulo už badą nėra. Sugrąžintas į urvinį amžių, žmogus tampa žvėrimi, dėl duonos kąsnio būna pasiryžęs viskam.

Dirbdamas zonoje turi neužsimirštis su duona. Atminti, kad stipresniųjų akyse esi ne žmogus, o kalinas, menka beteisė būtybė, ne didesnė už pelę. Kiekvienas sargybinis gali paprasciausiai įspirti. Kad pasišaipyti. Tiesiog nuobodu žmogui pasidarė. Kasdien vietas pats, jam norisi įspūdžių, tai prieina ir spuria auliniu. Smagu matyti, kaip žmogus raitosi iš skausmo.

– Tavės nejudino?

– Sargybiniai? Galima sakyti – ne. Bet vienas toks buvo – nesutarėme su juo. Vadino jį Kabliuku. Ar kad pavarė tokia, tiksliai neatimsimu, ar kad kabinėdavosi dėl smulkmenų. Tarnavo apsaugoje kažkokiu viršininkeliu, tvarkos žiūréjo. Į valgyklą dažnai užsukdavo. O nesutarėm nuo žiemos, beveik iš karto, kai manė paskyrė. Atėjo, pamatė ir nuo slenkščio subliuvo: „Tu – raikytojas? Politinis? Kodėl sniego nenukasei? Į valgyklą patekti neįmanoma.“

– Cia man prieikia pasitikslinti:

– Dabar tu pasakei, kad buvai politinis kalinas. Vadinas, buvo teismas ir paskelbė nuosprendį?

– Teismo nebuvo, o nuosprendį atsiuntė, kai dvejus metus lageryje atsėdėjau. Jame buvo parašyta, kad užsiemimai antisovietine propaganda, nors net mintyse to neturėjau.

– Aišku. Atleisk, kad pertraukiau. Apie sargybinį pasakojai...

– Barėsi dėl sniego, o juk ką tik buvau nukasęs. Taip ir pasakiau jam. Tikriausiai vėl užpustė, juk pūga. O dabar, – sakau, – niekaip negaliu – duoną vaikarienei raikau. „Be tavęs, – šaukia, – matau, kad pūga! Tam tu čia ir esi, kad visur suspėtum. Isitynei, dykaduoniauji? Raportą parašysiu, baigsis tavovo katino dienos, vėl karutį stumdisi.“

– Ką daryti? Persigandau, čiumpu kastuvą, nors prie slenkščio nukasiu, o jis aprimo ir sako: „Tiek to, duok kepalą, ir baigta. Užmiršiu, kas buvo.“ Negaliu, – sakau, – visi kepali suskaičiuoti. Ką tik, pilieti viršininke, buvo atėjės tikrintojas, kepaliukus suskaičiavo. Mane nubaus arba išmes. Jokiu būdu negaliu.

– Man vėl neaišku:

– Palauk, o kam jam duona? Jis laisvas, be to, kariškis, taigi viskuo aprūpintas. Trūksta, ar ką?

– Taip gali pasiodyti tik iš šalies, kai nežinai, kas buvo lageris ir kokiomis salygomis žmonės tame gyveno. Isivaizduok lagerį Arktje, kur už vielos – daugiaunei tūkstantis žmonių. Aplink akmeniuota tundra, devynis mėnesius per metus apklosta sniego. Iki horizonto nė medelio, vien nuskurdę krūmai, šimtus kilometrų nė gyvos dvasios, nebent tik poliariniai vilkai ir lapės slankioja.

Kasdien niūri žmonių minia sunkiai dirba ir kasdien visi nori valgyti. O maisto nėra, yra tik saugomame sandelyje. Pinigai čia beverčiai. Kepalas duonos – didžiausia vertybė. Kaip butelis degtinės esant sausajam išstatymui. Keplėli lageryje galėjai iškeisti į ką tik nori. Keisdavo į tabaką ir spiritą, į reikalingą įrankį, privilegijas ir paslaugas. Duona ten buvo patikimiausia valiuta.

– Dabar, atrodo, jau aišku. Ir kaip tau baigėsi? Tu atsisakei, o ką tasai? Juk jis – valdžia.

– Tas ir yra, kad valdžia. Gali sužeisti, net užmušti, ir nieko jam už tai nebus. Pasakys, kad užpultas gynési. Laiškau kepalą rankoje, ir jis smogé per tą ranką. Duona iškrito, pasilenkiau pakelti, tada smarkiai spryré. Užkluptas iš netycių, nuskriebau kaip futbolo kamuolys. Trenkiaus galva į sieną, netekau sąmonės.

Kai atsiupeikėjau, jo jau nebuvo. Veidas kruvinas, galvą skauda, ir nieko negali padaryti, nebent garsiai nusikeikti. Puoliau toliau pjaustyti duonos ir matau, kad kepalio trūksta. Pasiémė. Teko mažinti davinius. Vyrai pamatę graso. Nuleidau tylomis.

– Ir niekam nepasiskusi.

– Tai jau taip. Geriau laikyk liežuvį už dantų, kad prieš neužsigyventum. Taigi atsidūriau tarp dviejų ugnii. Iš vienos pusės – sargyba, nuo jos nepasislėpsi, iš kitos – gulto kaimynai, jie taip pat turi teisę į duonos davinį. Vos ne paskutinę teisę... Įtiki neįmanoma

ir nuskriausti nevalia. Kaip elgtis?

– Nenorėčiau tavo vietoje atsidurti.

– Kitos vietas nebuvo. Žinojau, kad Kabliukas neatstos, vėl reikalaus duonos. Tikriausiai ir pas mano pirmataus vaikščiojo. Kajampsasakyti? Laukiu irbījau. Sumuštą galvą skauda, reikia į ligoninę eiti. Ten, tiesa, vienintelai vaistai – jodas ir ricina. Gydytojas klausia, kas atsitiko. Papasakojau. Apžiūrėjo, pačiupinėjo. „Smegenų sukrėtimas, – sako. – Saugok galvą, laikui bégant praeis.“

Niekšas tas, Kabliukas, sužinojo apie ligoninę, atėjės klausia, kaip reikalai. Šypsosi, lyg jam rūpėtų. Viskas gerai, – sakau, – tik galvą skauda. „Klausyti reikia, – moko, – tai neskaudės. Duok š kepaluką.“

– Ir ką, davei?

– Ne, pakartoju, ką praeitą kartą sakiau, – kad negaliu. Jis įsiuto, šoko ant manęs, bet susivaldė ir pratrūko rėkti: „Pasakysiu, kam reikia, išmes tave iš čia. Karutį stumdydamas nudvėsi.“ Darykite, ką norite, – atsakiau, – jūs valia.

Pasitraukiau, o jis stvėrė nuo stalo peili, atsirėžė pusę kepalio ir užsikišo už ančio. Pasakiau, kad papasakosiu viską barake. Nusijuokė, ištarė „pasakok“ ir trenkė durimis.

– Ir papasakojai?

– Žinoma. Kas beliko? Duonos trūksta, aš kaltas lieku. Tegu žmonės teisybę žino.

– Bet juk jam bus pranešta.

– Ir pranešė. Skundikų kiekviename barake buvo, už kąsnelį duonos skundė. Na, pasakiau vyrams, tie nepatenkinti. Teisėtą davinį – ir tą atima. Kažkas net riktelėjo: „Pribait reikia tokį.“ Jam ir tai perdarė. Ir gerai. Nustojo atiminėti, išsigando. Žinojo, kad zonoje gali kiekvieną pribaigt, jei tik panorės. Ir galu neatseksi. Ten žmonės išradinė.

– Bet nors daugiau nesikabinėjo?

– Galima sakyti, kad taip, bet keliskart mano paties davinį atėmė.

– Kaip?

– Raikytojui priklausė papildomas davinys, kad nevogtu. Kabliukas tai, aišku, žinojo. Ir štai tą kąsnelį, apie kurįvisą dieną galvodavau, seiles rydavau, kad vakare patyliukais suvalgyčiau, jis atimdavo. Prisireikdavo duonos ir kibdavo. Pastebėdavo trupinių ant žemės arba sakydavo, kad grindys blogai išplautos. Už tai atimdavo duoną ir išsinėsdindavo. Ačiū Dievui, netrukus jis paaukštino ir kažkur iškėlė.

– Dieve, koks bjaurybė. Iš kur tokius atsiranda?

– Iš mūsų pačių, iš žmonių. Iš kur dar? Visokių yra, pats žinai. Ant kaktos neparašyta, kas koks. Svarbesnis klausimas, manau, kaip atsiranda tokia politinė sistema, kuri pažemina žmogų iki grindų skuduro.

– Sistemą kuria žmonės. Vieni sukuria, kiti ją palaiko, pakenčia. Trečiems viskas tas pat, kad tik jų nekliduoti. Iš kur tokius žmonių imasi – gyvenimo maža suvokti.

– Ko gero, taip.

Senukas sunkiai atsidūsta ir įsižiuri pro langą. Paskęsta praeities prisiminimose.

Ištrauka iš Vladislovo Ogarkovo apysakos
„Mano draugas Lapinskas“